

٢٥١٨٢

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

٧

٢٥١١٢

مرکز مطالعات و تحقیقات علمی ایران

۱۳۷۸ / ۳ / ۲۰

دانشگاه فردوسی مشهد
دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی
گروه جغرافیا

پایان نامه تحصیلی جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد
موضوع

**سنجش اثرات اجتماعی، اقتصادی احداث سد بارزو در شهرستان شیروان و
مکانیابی استقرار جمعیت روستایی محدوده مخزن سد**

استاد راهنما:

دکتر عبدالرضا رحمانی فضلی

استاد مشاور :

دکتر جعفر جوان

نگارش:

هادی اعظمی

سال تحصیلی ۷۵-۱۳۷۴

۲۵۸۱۲

2379/2

تقدیم به :

- پیشکامان علم و ادب و معرفت

« انبیاء . شهداء . علماء »

- پدر و مادرم به پاس رنجها و زحماتشان

- همسرم به پاس صبر و همکاریش

- معلمانم به پاس آنچه که از آنها فراگرفته‌ام

تقدیر و تشکر

خدای را سپاس می گویم که به اینجانب توفیق داد تا از عهده انجام این تحقیق برآیم، بر خود فرض میدانم از استاد محترم جناب آقای دکتر رحمانی فضلی به خاطر قبول راهنمایی این رساله تحصیلی و استاد ارجمند جناب آقای دکتر جوان که در این خصوص راهنمایی های ارزنده ای داشته اند کمال تقدیر و تشکر را داشته باشم.

از تلاش های اساتید بزرگوار خود در گروه آموزشی جغرافیای دانشگاه فردوسی مشهد که در طول تحصیلات این حقیر را از علم و تجربیات خود مستفیض نمودند بی نهایت متشکرم.

جا دارد از سازمان آب منطقه ای خراسان بدلیل همکاری و مساعدت بیدریغ، تشکر و قدردانی نمایم و از تمامی افرادی که در پیشبرد این تحقیق، این حقیر را یاری رساندند ممنون و متشکر بوده و از ایزد متعال آرزوی توفیق و بهروزی برای تمامی آنها دارم.

هادی اعظمی - تابستان ۱۳۷۵

باسمه تعالی

فرم چکیده پایان نامه تحصیلی (کارشناسی ارشد)

دفتر هماهنگی کمیته ملی

نام خانوادگی دانشجو:

اعظمی

نام:

هادی

عنوان پایان نامه: "سنجش اثرات اجتماعی و اقتصادی احداث سد بارزو در شهرستان شیروان و مکانیابی استقرار جمعیت روستایی محدوده مخزن سد"

استاد راهنما:

آقای دکتر عبد الرضا رحمانی فضلی

استاد مشاور: آقای دکتر جعفر جوان

دانشکده: ادبیات رشته: جغرافیا گرایش: برنامه ریزی روستایی تاریخ دفاع: ۱۳۷۵ / ۶ / ۱۵ تعداد صفحات: ۲۳۰ صفحه

کلید واژه ها: (واژه هایی که بیانگر موضوع های پایان نامه است)

چکیده (حد اکثر سه سطر - لطفاً تایپ شود)

" خلاصه "

در مجموعه حاضر ، تحت عنوان " سنجش اثرات اجتماعی و اقتصادی احداث سد بارزو در شهرستان شیروان و مکانیابی استقرار جمعیت روستایی محدوده مخزن سد " سعی بر این است تا با مطالعه اوضاع طبیعی ، اجتماعی و اقتصادی شهرستان شیروان ، استعدادهای لازم جهت اجرای پروژه سد بارزو یادآوری شده و اثرات اجتماعی و اقتصادی مثبت و یا احتمالی منفی را گوشه نمایشیم . تا بسا شناخت و آگاهی بیشتر ، حداکثر استفاده را از این پروژه های پرهزینه برده و تحولات چشمگیری در ناحیه شاهد باشیم .

نهایتاً در زمینه شیوه های انتقال و پیشنهاد نقاطی برای استقرار جمعیت روستاهایی که در زیر مخزن سد مزبور قرار می گیرند ، ارائه طریق نموده ، تا از مهاجرت این قشر مولد به نقاط دیگر از جمله شهر شیروان جلوگیری به عمل آید .

برای انتخاب نقاط مناسب جهت اسکان مجدد اهالی ، الگو برداری از روش " نهاده سنجی گوتمن " و یاد نظر گرفتن ۲۸ عامل (طبیعی ، اجتماعی ، اقتصادی و فرهنگی) عمل شده است .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار

فصل اول: چارچوب نظری - توجیه ضرورت و انجام تحقیق

بخش اول - چارچوب نظری

۵	۱-۱-۱- نقش جغرافیا در توسعه و عمران
۷	۲-۱-۱- تبیین موضوع تحقیق
۹	۳-۱-۱- اهداف تحقیق
۱۰	۴-۱-۱- روش تحقیق
۱۲	۵-۱-۱- ارائه فرضیات
۱۵	۶-۱-۱- ادبیات موضوع

بخش دوم - توجیه ضرورت و انجام تحقیق

۱۹	- مقدمه
	- آشنایی اجمالی با شرایط طبیعی، اجتماعی، اقتصادی شهرستان
۲۱	شیروان در جهت توجیه اجرای پروژه سد بارزو
۲۱	۱-۲-۱- شرایط طبیعی
۲۱	- موقعیت و وسعت
۲۴	- توپوگرافی

۲۶	- منابع آب
۲۹	- اقلیم
۳۲	۱-۲-۲- شرایط اجتماعی
۴۰	۱-۲-۳- وضعیت اقتصادی
۴۰	- کشاورزی
۴۴	- صنایع

فصل دوم: آشنایی اجمالی با پروژه سد بارزو

۴۸	۲-۱- تاریخچه سد بارزو
۴۹	۲-۲- موقعیت جغرافیایی سد بارزو
۵۲	۲-۳- مشخصات سد بارزو
۵۶	۲-۴- نیروگاه سد بارزو
۵۶	۲-۵- سیستم شبکه آبیاری و زهکشی
۵۷	- بند انحرافی
۵۷	- کانال آبرسانی
۵۷	- شبکه آبیاری و زهکشی
۶۰	۲-۶- آب شرب
۶۱	۲-۷- شبکه آبیاری سد بارزو
۶۴	۲-۸- نیازهای آبی منطقه
۷۰	۲-۹- وضعیت مالکیت
۷۰	الف - وضعیت مالکیت اراضی قبل از اصلاحات ارضی
۷۱	ب - اصلاحات ارضی
۷۲	ج - وضعیت مالکیت اراضی در شرایط موجود
۷۲	د - مالکیت باغات

- هـ- بهره‌برداری دهقانی ۷۲
- و- سایر اشکال بهره‌برداری ۷۳
- هزینه‌های سرمایه‌گذاری ۷۵

فصل سوم : بررسی اقتصاد کشاورزی منطقه بررسی اقتصاد تولید در شرایط اجرای طرح

بخش اول : بررسی اقتصاد کشاورزی منطقه

- ۱-۱-۳- بررسی وضعیت موجود زراعت منطقه ۸۰
- ۲-۱-۳- بررسی وضعیت دامداری در منطقه طرح ۸۴
- ۳-۱-۳- بررسی وضع موجود اقتصاد کشاورزی منطقه در مقایسه با شرایط آینده ۹۰
- ۴-۱-۳- ارزش ناخالص کل محصولات در وضع موجود ۹۶
- ۵-۱-۳- ارزش خالص محصولات زراعی در وضع موجود ۹۷

بخش دوم : بررسی اقتصاد تولید در شرایط اجرای طرح

- ۱-۲-۳- تحولات در زمینه تولید، در شرایط اجرای طرح ۹۹
- ۲-۲-۳- ارزش ناخالص محصولات در شرایط اجرای طرح ۱۰۵
- ۳-۲-۳- ارزش خالص محصولات در شرایط اجرای طرح ۱۰۶

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل شرایط اجتماعی ممدوده پروژه

- ۱-۴- تحلیل شرایط اجتماعی ممدوده پروژه ۱۱۱
- ۲-۴- بررسی اثرات اجتماعی و اقتصادی پروژه ۱۱۷
- ۱-۲-۴- رشد اقتصادی ۱۱۸
- ۲-۲-۴- ثبات و امنیت اقتصادی و اجتماعی ۱۱۸
- ۳-۲-۴- توازن اقتصادی ۱۲۰

۱۲۰ ۴-۲-۴- استقلال اقتصادی
۱۲۲ ۵-۲-۴- اثرات ارزش گذاری نشده طرح
۱۲۷ ۶-۲-۴- اثرات دراز مدت
۱۲۹ ۷-۲-۴- بهداشت پیشرفته و قدرت تولیدی نیروی کار
۱۲۹ ۸-۲-۴- هزینه های برگشتی
۱۳۰ ۹-۲-۴- کاهش هجوم مردم از روستا به شهر و استقرار جمعیت
۱۳۲ اثرات منفی احداث سد
۱۳۴ نتیجه گیری و ارائه راهبردها

فصل پنجم: مکانیابی استقرار جمعیت روستایی

بخش اول: آشنایی با محدوده مخزن سد بارزو

۱۴۶ ۱-۱-۵- خسارات مخزن
۱۴۷ ۲-۱-۵- جمعیت روستایی واقع در مخزن
۱۴۸ ۳-۱-۵- فعالیتهای کنونی جمعیت منطقه
۱۴۹ ۴-۱-۵- وضعیت مالکیت اراضی
۱۵۰ ۵-۱-۵- ارزش خالص سالانه محصولات
۱۵۱ ۶-۱-۵- ارزش واحدهای مسکونی
۱۵۱ ۷-۱-۵- خسارات وارده به تأسیسات و تجهیزات زیربنایی
۱۵۵ ۸-۱-۵- خسارات کل

بخش دوم: مبانی نظری مکانیابی مجتمع های زیستی

۱۵۷ ۱-۲-۵- مقدمه
۱۵۷ ۲-۲-۵- مبانی نظری
۱۶۱ ۳-۲-۵- اصول و ضوابط کلی مکانیابی مجتمع های زیستی
۱۶۴ ۴-۲-۵- ادغام یا تجميع فیزیکی

- ۱۶۵ ۵-۲-۵- روش و مراحل پژوهش (مکانیابی)
- ۱۶۹ ۵-۲-۶- انواع ادغام فیزیکی
- ۱۷۲ ۵-۲-۷- نتیجه‌گیری

بخش سوم: مکانیابی، انتقال و اسکان جمعیت روستایی

- ۱۷۲ مکانیابی، انتقال و اسکان جمعیت روستایی
- ۱۸۹ - نتیجه‌گیری و ارائه راهبردها
- ۱۹۳ - ضمیمه شماره یک - تأمین آب آشامیدنی و بهداشت روستایی
- ۱۹۸ - ضمیمه شماره دو - بیماریهای وابسته به آب و ارتباط آنها با انسان
- - ضمیمه شماره سه - لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی برای اجرای برنامه‌های عمومی - عمرانی - نظامی دولت. مصوب ۱۳۵۸/۱۱/۱۷
- ۲۰۱ ۲۰۴ فهرست منابع و مأخذ

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول شماره ۱-۲-۱- میزان بارندگی شهرستان شیروان در سالهای ۱۳۶۵-۱۳۷۱	۳۰
جدول شماره ۱-۲-۲- مساحت، تعداد روستاها، جمعیت و خانوار به تفکیک شهر، بخش و دهستان (۱۳۷۰)	۳۲
جدول شماره ۱-۲-۳- توزیع جمعیت در نقاط شهری و روستایی شهرستان شیروان طی سالهای ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۰	۳۳
جدول شماره ۱-۲-۴- وضعیت فعالیتهای اصلی بخش کشاورزی در شهرستان شیروان	۴۰
جدول شماره ۱-۲-۱- خصوصیات مخزن سد	۵۲
جدول شماره ۲-۲- خصوصیات سد بتونی قوسی	۵۴
جدول شماره ۲-۳- توزیع ماهانه آب مورد نیاز زراعت در دشت شیروان (به متر مکعب در یک هکتار)	۶۴
جدول شماره ۲-۴- توزیع ماهانه آب مورد نیاز باغات انگور (به متر مکعب در یک هکتار)	۶۵
جدول شماره ۲-۵- توزیع ماهانه آب شرب شهر شیروان و روستاهای محدوده پروژه (به متر مکعب)	۶۷
جدول شماره ۲-۶- نیاز آبی شهر شیروان در مقاطع ۵ ساله «متوسط مصرف سالانه» (به میلیون متر مکعب)	۶۹
جدول شماره ۲-۷- وضعیت مالکیت اراضی کشاورزی در روستای منطقه طرح بارزو (اراضی آبی به هکتار)	۷۳
جدول شماره ۲-۸- توزیع پراکندگی مالکیت اراضی آبی (به هکتار)	۷۴
جدول شماره ۲-۹- هزینه سرمایه‌گذاری و نگهداری و بهره‌برداری از سد مخزنی و سیستم انحراف (به میلیون ریال)	۷۵
جدول شماره ۲-۱۰- برآورد خسارات مخزن	۷۵
جدول شماره ۲-۱۱- هزینه سرمایه‌گذاری و بهره‌برداری از سد انحرافی و شبکه آبیاری	۷۶
جدول شماره ۳-۱-۱- فعالیت‌های کشاورزی در شهرستان شیروان به تفکیک بخش	۸۳

- جدول شماره ۳-۱-۲- میزان علوفه تولیدی در شرایط موجود ۸۶
- جدول شماره ۳-۱-۳- میزان علوفه تولیدی در شرایط طرح (واریانت ثغلی) ۸۷
- جدول شماره ۳-۱-۴- میزان علوفه تولیدی در شرایط طرح (واریانت ثغلی - بارانی) ۸۷
- جدول شماره ۳-۱-۵- انواع هزینه‌های زراعی و درصد آنها نسبت به کل در شرایط موجود (به ریال) ۹۱
- جدول شماره ۳-۱-۶- قیمت محصولات زراعی در محدوده طرح ۹۵
- جدول شماره ۳-۱-۷- ارزش ناخالص محصولات زراعی در وضع موجود ۹۶
- جدول شماره ۳-۱-۸- ارزش خالص محصولات در شرایط موجود ۹۷
- جدول شماره ۳-۲-۱- هزینه‌های مختلف زراعی و باغی ۱۰۰
- جدول شماره ۳-۲-۲- سطح زیر کشت، عملکرد در هکتار و کل تولیدات در وضع موجود و پیشنهادی در شرایط آینده محدود مورد نظر ۱۰۰
- جدول شماره ۳-۲-۳- ارزش ناخالص محصولات زراعی و باغی در شرایط آینده ۱۰۵
- جدول شماره ۳-۲-۴- ارزش خالص محصولات مختلف در شرایط آینده ۱۰۶
- جدول شماره ۵-۱-۱- تعداد خانوار و جمعیت روستایی مخزن سد بارزو ۱۴۷
- جدول شماره ۵-۱-۲- سطح زیر کشت باغات و اراضی مزروعی ۱۴۸
- جدول شماره ۵-۱-۳- طبقات مالکیت و نسبت آنها به کل مالکین در مخزن سد بارزو ۱۴۹
- جدول شماره ۵-۱-۴- سطح زیر کشت انواع محصولات زراعی و باغی در مخزن سد بارزو ۱۴۹
- جدول شماره ۵-۱-۵- ارزش خالص محصولات زراعی و باغی در مخزن سد بارزو ۱۵۰
- جدول شماره ۵-۱-۶- برآورد اقتصادی خسارت مخزن سد بارزو ۱۵۵
- جدول شماره ۵-۳-۱- امتیازبندی مکان‌های پیشنهادی براساس فاکتورهای طبیعی - انسانی - اقتصادی ۱۷۶
- جدول شماره ۵-۳-۲- تقسیمات کالبدی و نقش عملکردهای مرکز بخش ۱۷۸
- جدول شماره ۵-۳-۳- مشخصات اجمالی دهستانهای شیروان «سال ۱۳۷۰» ۱۷۹
- جدول شماره ۵-۳-۴- توزیع جمعیت در دهستانهای مختلف و شهر شیروان «سال ۱۳۷۰» ۱۸۱
- جدول شماره ۵-۳-۵- مقایسه تراکم جمعیت در دهستان تکمران با دیگر دهستانها «سال ۱۳۷۰» ۱۸۱
- جدول شماره ۵-۳-۶- سطح زیر کشت محصولات زراعی و باغی شهرستان شیروان در شرایط موجود و آینده (به هزار ریال) ۱۸۲

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار شماره ۱-۲-۱- رابطه آبدهی رودخانه قلجق و زمان نیاز آبی محصولات مختلف در دشت شیروان	۲۸
نمودار شماره ۲-۲-۱- نمودار آمبروترمیک شهرستان شیروان	۳۰-۱
نمودار شماره ۳-۲-۱- جمعیت شهرستان شیروان به تفکیک جمعیت شهر و روستا در سالهای ۳۵، ۴۵، ۵۵، ۶۵ و ۷۰	۳۵
نمودار شماره ۴-۲-۱- هرم سنی سالهای ۴۵، ۵۵ و ۶۵ شهرستان شیروان	۳۹
نمودار شماره ۱-۲- آب مورد نیاز محصولات مختلف در دشت شیروان در وضع موجود و شرایط طرح	۶۶
نمودار شماره ۲-۲- توزیع ماهانه آب شرب شهر شیروان و روستاهای مسیر (به هزار متر مکعب برای سال ۱۳۸۲)	۶۸
نمودار شماره ۳-۲- نیاز آبی شهر شیروان در مقاطع ۵ ساله متوسط مصرف سالانه (به میلیون متر مکعب)	۶۹-۲
نمودار شماره ۴-۲- درصد مالکیت‌های اراضی آبی روستاهای منطقه طرح بارزو	۷۴
نمودار شماره ۵-۲- نمای شماتیک حوزه نفوذ مستقیم سد بارزو	۷۷
نمودار شماره ۱-۱-۳- مقایسه میزان واحد علوفه‌ای در شرایط موجود و آینده	۸۸
نمودار شماره ۱-۲-۳- سطح زیر کشت انواع محصولات کشاورزی در شرایط آینده (به هکتار)	۱۰۱
نمودار شماره ۲-۲-۳- حجم کل تولید در شرایط آینده (به تن)	۱۰۲

- نمودار شماره ۳-۲-۳- مقایسه سطح زیر کشت محصولات کشاورزی
در شرایط موجود و آینده ۱۰۳
- نمودار شماره ۴-۲-۳- مقایسه حجم کل تولید در شرایط موجود و آینده ۱۰۴
- نمودار شماره ۵-۲-۳- مقایسه ارزش ناخالص محصولات کشاورزی
در شرایط موجود و آینده (به هزار ریال) ۱۰۷
- نمودار شماره ۶-۲-۳- مقایسه ارزش خالص محصولات کشاورزی
در شرایط موجود و آینده (به هزار ریال) ۱۰۸
- نمودار شماره ۷-۲-۳- مقایسه کل ارزش ناخالص و خالص
در شرایط موجود و آینده (به هزار ریال) ۱۰۹

فهرست نقشه‌ها

عنوان	صفحه
نقشه شماره ۱-۲-۱- موقعیت شهرستان شیروان در استان خراسان	۲۲
نقشه شماره ۱-۲-۲- نقشه شهرستان شیروان	۲۳
نقشه شماره ۱-۲-۳- توپوگرافی شهرستان شیروان	۲۵
نقشه شماره ۱-۲-۴- تقسیمات سیاسی شهرستان شیروان	۲۶
نقشه شماره ۱-۲-۱- موقعیت جغرافیایی سد بارزو	۵۱
نقشه شماره ۲-۲- محدوده تحت پوشش سد بارزو	۵۹-۱
نقشه شماره ۲-۳- موقعیت سد مخزنی و شبکه آبیاری سد بارزو	۵۹-۲
نقشه شماره ۵-۳-۱- موقعیت منطقه قلندرآباد	۱۸۶
نقشه شماره ۵-۳-۲- نقاط پیشنهادی برای اسکان روستاییان	
محدوده مخزن سد بارزو	۱۸۸